

FOCUS

Maandblad voor fotografie & imaging jaargang 92 • april 2005 • nr. 4

Inclusief:

FOCUS DIGITALE **XTRA**
Koopwijzer digitale fotografie

Liselotte Schuppers
Kadir van Lohuizen
Bloeddiamanten
Corb!no
*Portretfotografie
met dagboekfunctie*

TESTPRIMEUR

Canon EOS 350D

FOCUSPRAKTIJK Color Management

TEST Epson F3200 • Nik Color Efex Pro 2.0
AF-S DX Zoom-Nikkor F2,8/17-55 mm

Nikon Coolpix 7900

NL: € 4,90 / B:

Het jaar 2006 is het Rembrandtjaar. Dat trekt vele duizenden bezoekers extra naar het Rijksmuseum te Amsterdam, omdat zich daar de grootste collectie etsen, tekeningen en schilderijen van onze grootste meester bevindt. In de tweede helft van 2004 vond er een grote omslag plaats in het fotograferen van de collectie: Van analoog naar digitaal. Het is zo snel neergeschreven, maar het heeft zoveel voeten in de aarde! Daarbij komt, dat het Rijksmuseum bezig is met een ingrijpende verbouwing. In 2008 moet alles gereed zijn, maar eerst moet het publiek bediend kunnen worden met Rembrandt-afbeeldingen in boeken, kaarten, posters, enzovoorts.

Fotodienst Rijksmuseum Amsterdam

Archiefopnamen maken met de scanner

Tekeningen en etsen worden op een Cruse 0-formaat industriële scanner gescand.

Peter Eleveld, een vakfotograaf met grote ervaring op het gebied van vaklaboratoria (laborant bij Kodak en Agfa, later vaklabs opgezet in het Midden Oosten) en met digitaliseren werd voor de taak gesteld de toen nog analoog opererende Fotodienst de overstap naar digitaal opnemen te laten maken. In een fraai uitgewerkte powerpoint presentatie werd duidelijk gemaakt aan alle betrokkenen, dat het digitaal opnemen enorm tijdsbesparend werkt en op personeel en materiaal bezuinigt (fotografen, koerier, films + ontwikkelen, sorteren, nummeren, enzovoorts). Haaks daarop stond het probleem van moiré-effecten bij het digitaal opnemen. Dat effect met olieachtige kleurvlekken ontstaat, als twee regelmatige patronen op elkaar worden gelegd. Door een verschuiving rijgen zich beeldpunten aaneen, als het ware. Dat effect komt veelvuldig voor bij het fotograferen van gravures en etsen, want in de arceringen zitten regelmatige structuren en die leveren met de structuur van de beeldchip het ongewenste effect op. Zou men daarop toch op diafilm –moeten- blijven opnemen, dan volgt alsnog fase 2: het scannen van grofweg 40.000 middenmaatdia's, het bewerken,

archiveren en opslaan. Dit alles zou door twee mensen gedaan moeten worden, het zou ongeveer 12 jaar in beslag nemen en bijna een miljoen euro kosten. Uitbesteden brengt te grote risico's van beschadiging en dergelijke met zich mee en is bovendien nóg duurder. Ergo: digitaal opnemen... maar met een scanner.

Scannen

Het doel van een museum is de collectie te ontsluiten voor een breed publiek. In breder perspectief: de collectie verzamelen, completeren en beheren, beschrijven en archiveren en tentoonstellen. Er moet een beeldbank voorhanden zijn, alles moet dus eerst gefotografeerd worden; dat is de taak van de Fotodienst. Grote objecten in twee en drie dimensies (schilderijen, beelden en andere voorwerpen) staan nu opgeslagen in het Europakhuis in Lelystad. Daar wordt met middenformaat-camera's met digitale achterwanden (Phase One) opgenomen. De kleinere en vlakke objecten: etsen, tekeningen, glasplaatnegatieven, munten, enzovoorts staan in het Rijksprentenkabinet in Amsterdam opgeslagen. Zulke objecten kunnen eenvoudig gescand worden. De transparante glasplaatnegatieven en röntgenfilms (papier- en watermerkonderzoek) worden op een Topaz A3-doorzichtscanner gescand, de tekeningen en etsen op een A0-formaat industriële scanner van het merk Cruse. Dat wilde ik wel eens zien: een fotodienst zonder camera's, met maar één gigascanner en enkele Mac's toegerust! Samen met kunstkenner en verzamelaar H. van Hugten bezocht ik het monumentale, zwaar bewaakte en beveiligde pand aan de Frans van Mierisstraat. De Cruse scanner staat rechtstreeks op de betonnen vloer, op een zeer zwaar onderstel. Het loopwerk met zuil en genormeerde verstelbare t.l.-buislampen is trillingvrij en beweegt over de objecten heen. Boven, in een kop met hoogwaardig objectief zit de sensor. Dit type grote scanners wordt in de industrie gebruikt voor het opnemen van bijvoorbeeld geschilderde motieven (ten behoeve van behang en textiele stoffen), houten vloerdelen (inprint in laminaatvloeren), enzovoorts. Het opnemen met zo'n scanner bespaart enorm in tijd: 92 weken voor 40.000 tekeningen, salaris en aanschafprijs (ruim € 220.000,-). Ook munten kunnen er prachtig mee worden gefotografeerd; het Rijksmuseum bezit een grote collectie munten. De tijdsbesparing zit 'm vooral ook in het kunnen opnemen van grote series tegelijk, dat geldt ook voor relatief kleine etsen en tekeningen. Daarin is de papiervezel te zien, zelfs de etsstructuur (inkt ligt er op) en dat is niet het geval bij de met een camera opgenomen beelden. De scankwaliteit is enorm hoog, de gigantische bestanden worden bewerkt, gecropt en omgezet in Lab modus,

gecontroleerd op scherpte en tenslotte gespiegeld (in twee grote systemen) opgeslagen. Op de Mac – men kiest voor Apple in verband met sneller en betrouwbaarder werken met kleurprofielen – zien we aan deelvengrotingen de zeer hoogwaardige kwaliteit ten opzichte van eenzelfde opname met een digitale middenformaatreflex. Grotere objecten dan het A0-formaat kunnen in de toekomst ook met een scanner opgenomen worden. De bestanden worden dan 'gesticht': digitaal aan elkaar geplakt, zoals ook wel gebeurt met panoramafoto's die in gedeelten zijn opgenomen.

Drukwerk

Het in de juiste kleur en helderheid weergeven van een schilderij is nog steeds een ingewikkelde zaak. Eleveld laat voorbeelden zien van eenzelfde stilleven, waarin de kleuren in tint, verzadiging en dekking verschillen. Een groot voordeel van het digitaal beheer in eigen huis, is, dat er op de dienst een proefdruk gemaakt kan worden als houvast en dat een drukker met diens eigen vaste normen (ICC profielen) hetzelfde beeld als de proofer in het drukwerk krijgt. Zelfs aan het gebruikte papier 'hangen' profielen! Het colormanagement is nu op orde, de grote klus van het opnemen kan beginnen.

Verkoop

Zelfs een groot en gezaghebbend instituut als het Rijksmuseum moet een commerciële koers gaan varen, wil het kunnen voortbestaan. De entreegelden en donaties vormen een inkomstenbron, maar er zal ook uit de verkoop van catalogi, posters, kaarten, boeken en alles wat de museumwinkel nog meer aanbiedt meer geld gegenereerd moeten worden. "Prints on demand zijn hier een aantrekkelijke aanvulling op", aldus Eleveld. Grote inkjetprints op zwaar papier van de favoriete objecten kunnen voor extra omzet zorgen. Zulke prints overtuigen zeer. Hiervoor worden Epson 7600 printers gebruikt omwille van de houdbaarheid van de nieuwe, ultrachrome pigmentinkten, (getest tot 75 jaar) de kleurdiepte en de stabiliteit van die printers (plotters). In de toekomst zal de verkoop van bestanden aan andere musea, drukkers, enzovoorts tezamen met de hierboven beschreven printverkoop een grote rol gaan spelen. Met een digitale signatuur (watermerk) kan misbruik worden tegengegaan. De hoge kwaliteit van het product zal met name overtuigen en die kan nu sneller dan ooit beschikbaar zijn. ●

Mich Buschman

www.rijksmuseum.nl